AEIFORIA
now4ever.org
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
European Institute for Sustainable Development and the Built Environment

Γρεβενά, 20 Νοεμβρίου 2026
Αρ. Πρωτ.: 12/2026

Προς:
κ. Κυριάκο Ταταρίδη
Δήμαρχο Γρεβενών
Δήμος Γρεβενών, Γρεβενά

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Θέμα: Το νερό ως κοινωνικό αγαθό, η εμπορική εκμετάλλευση των φυσικών πηγών και η συνταγματική υποχρέωση προστασίας του υδατικού πλούτου – Η περίπτωση της Βάλια Κίρνα στη Σαμαρίνα

Αξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Με αφορμή την πρόσφατη δημόσια τοποθέτησή σας, σύμφωνα με την οποία "το νερό είναι κοινωνικό αγαθό και δεν θα επιτρέψουμε την παράδοσή του σε ιδιωτικά συμφέροντα", το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Αειφόρου Ανάπτυξης και Δομημένου Περιβάλλοντος (ΕΙΑΑΔΠ) θεωρεί αναγκαίο να τοποθετηθεί δημόσια, θέτοντας ορισμένα ουσιαστικά ζητήματα που αφορούν τη διαχείριση, την προστασία και την εμπορική αξιοποίηση των υδατικών πόρων του Δήμου Γρεβενών.

Η δήλωσή σας αναδεικνύει ένα εξαιρετικά σημαντικό ζήτημα: το νερό δεν αποτελεί ένα συνηθισμένο εμπορικό προϊόν. Είναι φυσικός πόρος, θεμελιώδες αγαθό για την ανθρώπινη ζωή, την υγεία, την κοινωνική συνοχή, την οικονομική δραστηριότητα και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων. Η πρόσβαση σε αυτό, η προστασία του και η ορθολογική διαχείρισή του αποτελούν ζητήματα δημοσίου συμφέροντος και διαγενεακής ευθύνης.

Ωστόσο, ακριβώς επειδή συμμεριζόμαστε τη θέση ότι το νερό είναι κοινωνικό αγαθό, θεωρούμε ότι η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται με συνέπεια σε όλες τις περιπτώσεις διαχείρισης και αξιοποίησης των υδατικών πόρων, ανεξάρτητα από το ποιος ασκεί τη διαχείριση ή ποιος αναλαμβάνει την οικονομική εκμετάλλευσή τους.

Και εδώ προκύπτει ένα συγκεκριμένο ζήτημα που αφορά τον ίδιο τον Δήμο Γρεβενών.

1. Η περίπτωση της Βάλια Κίρνα: Μια συγκεκριμένη διοικητική επιλογή που απαιτεί απαντήσεις

Στις 23 Ιουνίου 2025, όπως ανακοινώθηκε επισήμως από τον Δήμο Γρεβενών, υπογράψατε τη σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος εμπορικής εκμετάλλευσης των πόσιμων υδάτων από

τις φυσικές πηγές της περιοχής «Βάλια Κίρνα», στην Κοινότητα Σαμαρίνας, με την εταιρεία «Γεώργιος Δημ. Ζέικος ΑΕΒΕ».

Η συγκεκριμένη επένδυση παρουσιάστηκε τότε ως σημαντική αναπτυξιακή πρωτοβουλία, με προσδοκώμενη δημιουργία περίπου 20 νέων θέσεων εργασίας και με πολλαπλά οφέλη για την τοπική κοινωνία.

Δεν αμφισβητούμε ότι η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και η συγκράτηση του πληθυσμού στην ορεινή περιοχή αποτελούν θεμιτούς και επιθυμητούς αναπτυξιακούς στόχους.

Το ερώτημα, όμως, δεν είναι αν μια επένδυση μπορεί να δημιουργήσει οικονομική δραστηριότητα. Το ερώτημα είναι με ποιους όρους πραγματοποιείται, ποιο φυσικό κεφάλαιο αξιοποιεί, ποιες υποχρεώσεις αναλαμβάνει και, κυρίως, ποιο είναι το συνολικό όφελος για την κοινωνία και το περιβάλλον.

Η εμπορική εκμετάλλευση μιας φυσικής πηγής δεν ταυτίζεται νομικά με την ιδιωτικοποίηση μιας δημόσιας υπηρεσίας ύδρευσης. Πρόκειται για διαφορετικές δραστηριότητες, οι οποίες όμως οφείλουν να διέπονται από κοινή αφετηρία: την προστασία του νερού ως φυσικού και κοινωνικού αγαθού.

Επομένως, η αντίθεση στην ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης των υπηρεσιών ύδρευσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική έκφραση της πολιτικής προστασίας του νερού. Η ίδια ευθύνη υφίσταται και όταν ένας ιδιώτης αποκτά δικαίωμα εμπορικής εκμετάλλευσης ενός φυσικού υδατικού πόρου.

2. Η Αρχή της Αειφορίας και το άρθρο 24 του Συντάγματος

Το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζει ρητά:

> *"Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας".*

Η συνταγματική αυτή επιταγή δεν αποτελεί μια γενική διακήρυξη καλών προθέσεων. Επιβάλλει θετική υποχρέωση προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πριν από την έγκριση και υλοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων που επηρεάζουν φυσικούς πόρους.

Στην περίπτωση των φυσικών πηγών, η υποχρέωση αυτή προϋποθέτει, μεταξύ άλλων:

- Επιστημονική υδρολογική και υδρογεωλογική τεκμηρίωση της δυναμικότητας της πηγής.

- Προσδιορισμό της φυσικής ανατροφοδότησης και της οικολογικής παροχής που πρέπει να διατηρείται.
- Καθορισμό ασφαλών ορίων άντλησης, με συνεκτίμηση των εποχικών διακυμάνσεων και των κλιματικών συνθηκών.
- Αξιολόγηση των επιπτώσεων στα τοπικά οικοσυστήματα και στις υφιστάμενες χρήσεις νερού.
- Συστηματική παρακολούθηση της ποσοτικής και ποιοτικής κατάστασης του υδατικού συστήματος.
- Διασφάλιση της διαφάνειας και της δυνατότητας κοινωνικού ελέγχου.

Η προστασία του υδατικού πόρου δεν μπορεί να περιορίζεται στην αντιμετώπιση ενδεχόμενης περιβαλλοντικής ζημίας αφού αυτή προκύψει. Η ουσία της συνταγματικής πρόβλεψης είναι ακριβώς η πρόληψη.

Η Αρχή της Αειφορίας επιβάλλει να εξετάζουμε όχι μόνο τι μπορεί να αποφέρει σήμερα μια επένδυση, αλλά και τι φυσικό κεφάλαιο θα παραδώσουμε στις επόμενες γενιές.

3. Η δημόσια διαχείριση και η εμπορική εκμετάλλευση: Δύο διαφορετικές περιπτώσεις, μία κοινή υποχρέωση

Στη σημερινή σας τοποθέτηση αναφέρεστε στην κυβερνητική πρωτοβουλία για τη διαχείριση των υδάτων και εκφράζετε την αντίθεσή σας στην παράδοση της πολιτικής διαχείρισης των υδατικών πόρων σε εταιρείες με σκοπό την εμπορευματοποίηση και την εξασφάλιση υψηλών κερδών.

Η θέση αυτή αφορά ένα υπαρκτό ζήτημα δημόσιας πολιτικής, το οποίο πρέπει να συζητείται με βάση τα πραγματικά θεσμικά και οικονομικά δεδομένα.

Οφείλουμε, ωστόσο, να διακρίνουμε την εποπτεία και ρύθμιση των υπηρεσιών ύδατος από την κυριότητα των φυσικών υδατικών πόρων και από την εμπορική αξιοποίησή τους.

Η ΡΑΑΕΥ, βάσει του ν. 5037/2023, ασκεί ρυθμιστικές και εποπτικές αρμοδιότητες στον τομέα των υπηρεσιών ύδατος. Η ύπαρξη αυτών των αρμοδιοτήτων δεν συνεπάγεται αυτομάτως ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης.

Αντίστοιχα, η εμπορική εκμετάλλευση μιας φυσικής πηγής από ιδιωτική επιχείρηση δεν συνιστά αυτομάτως ιδιωτικοποίηση της δημόσιας υπηρεσίας ύδρευσης.

Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα βρίσκεται εκτός του πλαισίου προστασίας του δημοσίου συμφέροντος.

Το κρίσιμο ζήτημα είναι εάν η Πολιτεία και η Τοπική Αυτοδιοίκηση διατηρούν τον ουσιαστικό έλεγχο, διασφαλίζουν την προστασία του φυσικού πόρου και εξασφαλίζουν ότι το ιδιωτικό οικονομικό όφελος δεν αποβαίνει εις βάρος του συλλογικού συμφέροντος.

Με άλλα λόγια, δεν αρκεί να εξετάζουμε ποιος διαχειρίζεται το νερό. Πρέπει να εξετάζουμε και με ποιους όρους το διαχειρίζεται.

4. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήδη στις 23 Ιουνίου 2025

Θεωρούμε απαραίτητο να υπενθυμίσουμε ότι το ζήτημα της Βάλια Κίρνα δεν αναδεικνύεται σήμερα για πρώτη φορά.

Την ίδια ημέρα της υπογραφής της σύμβασης, στις 23.06.2025, είχα απευθύνει δημόσια παρέμβαση προς εσάς, υπό την προσωπική μου ιδιότητα ως πολιτικός μηχανικός TU München, ζητώντας συγκεκριμένες διευκρινίσεις για τη συγκεκριμένη παραχώρηση.

Τα ερωτήματα που έθεσα τότε ήταν τα ακόλουθα:

Πρώτο ερώτημα:

Επικαλούμενος το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, ζήτησα να διευκρινιστεί ποια προληπτικά μέτρα έλαβε η Πολιτεία για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ειδικότερα των πηγών της Σαμαρίνας πριν από την υπογραφή της σύμβασης. Υπήρξε προηγούμενη επιστημονική αξιολόγηση των επιπτώσεων και τεκμηρίωση της δυνατότητας εμπορικής αξιοποίησης χωρίς διατάραξη της φυσικής ισορροπίας;

Δεύτερο ερώτημα:

Σε περίπτωση που τα απαιτούμενα προληπτικά μέτρα δεν είχαν εξασφαλιστεί από την Πολιτεία, ποιες συγκεκριμένες υποχρεώσεις προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος προβλέφθηκαν στη σύμβαση για την ανάδοχο επιχείρηση; Ποιοι μηχανισμοί ελέγχου και ποιες εγγυήσεις συμμόρφωσης προβλέπονται;

Τρίτο ερώτημα:

Ελέγχθηκε η ανάδοχος επιχείρηση ως προς τις προϋποθέσεις ανάληψης μιας δραστηριότητας που αξιοποιεί έναν φυσικό πόρο προς όφελος της τοπικής κοινωνίας; Εξετάστηκαν η περιβαλλοντική της επίδοση, η τήρηση των αρχών ESG, οι σχετικές απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ταξινομίας (εφόσον αυτές εφαρμόζονται στην προκείμενη περίπτωση) και η δυνατότητα δημοσιοποίησης στοιχείων περιβαλλοντικής και κοινωνικής λογοδοσίας; Υπήρξε σχετικό πόρισμα ή αξιολόγηση από τις αρμόδιες αρχές;

Τέταρτο ερώτημα:

Εφόσον παραχωρήθηκε σε ιδιωτική επιχείρηση το δικαίωμα εμπορικής εκμετάλλευσης ενός φυσικού αγαθού, ποιο είναι το συγκεκριμένο ανταποδοτικό όφελος προς τους πολίτες της Σαμαρίνας και συνολικά του Νομού Γρεβενών;

Το ανταποδοτικό όφελος δεν μπορεί να εξαντλείται στην απλή διάθεση του εμφιαλωμένου νερού στην αγορά. Πρέπει να αποτυπώνεται σε συγκεκριμένες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποχρεώσεις, οι οποίες να είναι μετρήσιμες και ελέγξιμες.

Τα ερωτήματα αυτά δεν αποτελούσαν αμφισβήτηση της αναπτυξιακής προοπτικής της επένδυσης. Αποτελούσαν αίτημα διαφάνειας, τεκμηρίωσης και διασφάλισης του δημοσίου συμφέροντος.

Μέχρι σήμερα, από τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, δεν προκύπτει ότι έχουν δοθεί δημόσια συγκεκριμένες απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα.

5. Η ανάπτυξη δεν μπορεί να μετριέται μόνο με θέσεις εργασίας και οικονομικά μεγέθη

Η δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελεί σημαντικό κοινωνικό όφελος, ιδιαίτερα για μια ορεινή περιοχή όπως η Σαμαρίνα, που αντιμετωπίζει τις συνέπειες της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της οικονομικής αποδυνάμωσης.

Δεν αποτελεί, όμως, το μοναδικό κριτήριο αξιολόγησης μιας επένδυσης.

Η πραγματική αναπτυξιακή αξία μιας επένδυσης που αξιοποιεί φυσικούς πόρους πρέπει να αποτιμάται με βάση ένα ολοκληρωμένο σύστημα κριτηρίων:

- Την οικονομική ανταποδοτικότητα προς την τοπική κοινωνία.
- Την προστασία και διατήρηση του φυσικού κεφαλαίου.
- Την ορθολογική χρήση των υδατικών αποθεμάτων.
- Την κοινωνική δικαιοσύνη και την ισότιμη πρόσβαση στο νερό.
- Τη δημιουργία σταθερών θέσεων εργασίας και ευκαιριών για τους νέους.
- Τη διαφάνεια και τη δυνατότητα ελέγχου της επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των επόμενων γενεών.

Η οικονομική αξιοποίηση ενός φυσικού πόρου δεν μπορεί να θεωρείται επιτυχία όταν το οικονομικό όφελος είναι ιδιωτικό, ενώ το περιβαλλοντικό κόστος ή ο κίνδυνος υποβάθμισης μεταφέρεται στην κοινωνία.

Αυτό ακριβώς επιχειρεί να αποτρέψει η Αρχή της Αειφορίας.

6. Η θέση και η πρόταση του ΕΙΑΑΔΠ

Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Αειφόρου Ανάπτυξης και Δομημένου Περιβάλλοντος θεωρεί ότι η προστασία των υδατικών πόρων απαιτεί μια ενιαία, επιστημονικά τεκμηριωμένη και θεσμικά κατοχυρωμένη προσέγγιση.

Η προσέγγιση αυτή δεν στρέφεται εναντίον της επιχειρηματικότητας, των επενδύσεων ή της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Αντιθέτως, επιδιώκει να διασφαλίσει ότι κάθε οικονομική δραστηριότητα που αξιοποιεί φυσικούς πόρους υπηρετεί πραγματικά την κοινωνία, χωρίς να υπονομεύει την περιβαλλοντική ισορροπία και τις δυνατότητες των επόμενων γενεών.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνουμε:

- Τη δημοσιοποίηση της σύμβασης παραχώρησης της Βάλια Κίρνα, με γνώμονα τη διαφάνεια και την προστασία τυχόν νόμιμα προστατευόμενων πληροφοριών.
- Τη δημοσιοποίηση των υδρολογικών και περιβαλλοντικών μελετών που τεκμηρίωσαν την εμπορική αξιοποίηση της πηγής.
- Τη γνωστοποίηση των επιτρεπόμενων ποσοτήτων άντλησης, των όρων λειτουργίας και των μηχανισμών παρακολούθησης της φυσικής ανατροφοδότησης.
- Τη δημοσιοποίηση των οικονομικών όρων της παραχώρησης και των συγκεκριμένων ανταποδοτικών υποχρεώσεων της επιχείρησης προς την τοπική κοινωνία.
- Τη θέσπιση διαφανούς συστήματος περιοδικής παρακολούθησης και δημοσιοποίησης των περιβαλλοντικών επιδόσεων της δραστηριότητας.
- Τη διασφάλιση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στην ενημέρωση και στον έλεγχο της αξιοποίησης του φυσικού της πλούτου.
- Την υιοθέτηση ενιαίων κριτηρίων προστασίας για όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τους υδατικούς πόρους του Δήμου, ανεξάρτητα από τον δημόσιο ή ιδιωτικό χαρακτήρα του φορέα διαχείρισης.

7. Ένα ερώτημα που απαιτεί σαφή απάντηση

Κύριε Δήμαρχε,

Η σημερινή σας δήλωση ότι «το νερό είναι κοινωνικό αγαθό και δεν θα επιτρέψουμε την παράδοσή του σε ιδιωτικά συμφέροντα» αποτελεί μια θέση που οφείλει να έχει καθολική εφαρμογή.

Γι' αυτό θα θέλαμε να σας θέσουμε ένα απλό, αλλά ουσιαστικό ερώτημα:

Το νερό είναι κοινωνικό αγαθό όταν βρίσκεται στο δίκτυο ύδρευσης και το διαχειρίζεται η ΔΕΥΑ, αλλά τι είναι όταν βρίσκεται στη φυσική του πηγή, στη Βάλια Κίρνα της Σαμαρίνας, και το δικαίωμα εμπορικής εκμετάλλευσής του έχει παραχωρηθεί σε ιδιωτική επιχείρηση;

Είναι εξίσου κοινωνικό αγαθό;

Και εάν ναι, με ποιες συγκεκριμένες εγγυήσεις διασφαλίζεται ότι η εμπορική αξιοποίησή του δεν αποβαίνει εις βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και του δημοσίου συμφέροντος;

Δεν αμφισβητούμε το δικαίωμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να αναζητά αναπτυξιακές ευκαιρίες για τον τόπο της. Υπενθυμίζουμε, όμως, ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν είναι μόνο φορέας ανάπτυξης. Είναι ταυτόχρονα θεματοφύλακας του φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου της περιοχής που εκπροσωπεί.

Η ευθύνη αυτή δεν εξαντλείται στην αντίθεση προς μια κυβερνητική πολιτική ή στην αποτροπή μιας ενδεχόμενης ιδιωτικοποίησης. Αφορά και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από την ίδια τη δημοτική αρχή.

Η Αρχή της Αειφορίας δεν μπορεί να εφαρμόζεται επιλεκτικά. Δεν μπορεί να αποτελεί αρχή όταν αφορά τις αποφάσεις της κεντρικής διοίκησης και να υποχωρεί όταν αφορά αποφάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το νερό δεν είναι απλώς ένας οικονομικός πόρος. Είναι φυσικό κεφάλαιο, κοινωνικό αγαθό και παρακαταθήκη προς τις επόμενες γενιές.

Η προστασία του δεν αποτελεί πολιτική επιλογή κατά περίπτωση. Αποτελεί συνταγματική υποχρέωση.

Για τον λόγο αυτό, το ΕΙΑΑΔΠ καλεί τον Δήμο Γρεβενών:

- Να πρωτοκολλήσει την παρούσα ανοιχτή επιστολή ως επίσημη θεσμική παρέμβαση του ΕΙΑΑΔΠ.
- Να γνωστοποιήσει εγγράφως στο ΕΙΑΑΔΠ τον αριθμό πρωτοκόλλου και την ημερομηνία καταχώρισής της.
- Να μεριμνήσει για την κοινοποίηση της παρούσας σε όλα τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Γρεβενών, ώστε όλοι οι δημοτικοί σύμβουλοι να λάβουν γνώση τόσο του περιεχομένου όσο και των συγκεκριμένων ερωτημάτων που τίθενται.
- Να δώσει δημόσια, σαφή και τεκμηριωμένη απάντηση στα ερωτήματα που είχαν τεθεί ήδη από τις 23 Ιουνίου 2025.
- Να δημοσιοποιήσει τα στοιχεία, τις μελέτες, τους συμβατικούς όρους και τις σχετικές αποφάσεις που τεκμηριώνουν ότι η παραχώρηση της εμπορικής εκμετάλλευσης των πηγών Βάλια Κίρνα συνάδει με την Αρχή της Αειφορίας και διασφαλίζει το συνολικό συμφέρον της τοπικής κοινωνίας.

Το ΕΙΑΑΔΠ είναι στη διάθεση του Δήμου για μια επιστημονικά τεκμηριωμένη συζήτηση και συνεργασία, με στόχο τη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης των υδατικών πόρων της περιοχής.

Γιατί η πραγματική ανάπτυξη δεν κρίνεται μόνο από το τι αξιοποιούμε σήμερα, αλλά κυρίως από το τι διαφυλάσσουμε για αύριο.

Με εκτίμηση,

Για το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Αειφόρου Ανάπτυξης και Δομημένου Περιβάλλοντος (ΕΙΑΑΔΠ)

Δημήτρης Ζεμπίλης
Dipl.-Ing TU München
Πραγματογνώμων Αειφόρου Δόμησης
Επιστημονικός Διευθυντής Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αειφόρου Ανάπτυξης και Δομημένου Περιβάλλοντος